

Kvalitetsudvikling i det almene gymnasium

- rundt i kvalitetsuret.

En rapport af:

Birgitte Hansen, Elsie Jønsson,

Marie Kruses Skole

Jette Marker, Lasse Jensen, Peter Wulff,

Rysensteen Gymnasium

Leif Christophersen, Kirsten Hjemsted, Sanne Nørgaard,

Greve Gymnasium

1 Indledning

Denne rapport er det skriftlige produkt af et samarbejde mellem Marie Kruses Skole, Rysensteen Gymnasium og Greve Gymnasium i et konsortium støttet af undervisningsministeriet med titlen "System til kvalitetsudvikling og resultatvurdering." Hver skole har været repræsenteret af 2-3 lærere, og arbejdet er foregået i løbet af foråret 2005. Rektorerne har deltaget i enkelte møder undervejs og har her kommenteret gruppens arbejde. Undervejs har arbejdsgruppen holdt møde med Danmarks Evalueringsinstitut og et tilsvarende konsortium, bestående af Handelsskolen i Ballerup, TEC Ballerup og Borupgaard Amtsgymnasium. Disse møder har i større eller mindre grad præget vores resultater.

Rapportens første afsnit indeholder generelle overvejelser om kvalitets- og evalueringsarbejdet som skal igangsættes på de gymnasiale uddannelser. Hvad er den bærende ide i vores arbejde, og hvad foregår der nu som der evt. kan bygges videre på?

Andet afsnit i rapporten indledes med et par kommenterede eksempler på eksisterende kvalitetssystemer, og fortsætter med en uddybende gennemgang af det kvalitetssikringssystem vi har udviklet, nemlig vores kvalitetsur.

Efter kvalitetsuret følger vores forsøg på en sammenskrivning af kravene til en minimumsliste, hvor vi har opstillet bekendtgørelsens krav lidt mere skematisk.

Sidste del af rapporten er udfoldede eksempler på hvordan kvalitetsuret i praksis kan anvendes på konkrete områder fra minimumslisten. Disse eksempler skal kun ses som vejledende, da praksis varierer meget fra skole til skole.

Juni 2005

2 Kvalitetsarbejde i det almene gymnasium

Arbejdet med kvalitetssikring og –udvikling har altid fundet sted i det almene gymnasium. Men først med ”Bekendtgørelse om kvalitetsudvikling og resultatvurdering inden for de gymnasiale uddannelser” (BEK nr. 23 af 11/01/2005) blev der formuleret krav om indførelse af et egentligt systematisk kvalitetssystem.

EVA’s rapport om ”Kvalitetsarbejde i det almene gymnasium”¹ sonderer mellem to typer af kvalitetssikringsmekanismer: de klassiske og de nyere.

EVA nævner som de klassiske mekanismer bl.a. fagbilagene, som sikrer indholdet i undervisningen samt hele prøve- og eksamenssystemet med fx centralt stillede nationale prøver med eksternt censur. Også fagkonsulenterne er med deres tilsynsfunktion en del af en kvalitetssikringsproces som allerede finder sted.² Dertil kunne man tilføje at der også typisk har fundet et helt lokalt forankret kvalitetsarbejde sted, hvor lærerne har brugt formative og summative³ evalueringer (hvilket i øvrigt er lovbestemt) til at tilpasse deres arbejds- og undervisningsformer. Ligesom skolerne bl.a. har gjort ved hjælp af evalueringer, i det hele taget har reflekteret over deres praksis - også på organisationsplan.

2.1 Vores bærende ide

Der har med andre ord altid foregået kvalitetsarbejde på den enkelte skole, og vi har i vores arbejde lagt vægt på at udnytte og bygge videre på de erfaringer og resultater der allerede er opnået. Til gengæld er det vores opfattelse, at kvalitetsarbejdet ikke altid har fungeret tilstrækkeligt systematisk og ikke altid har medført den tilsigtede udvikling pga. manglende fokus på opfølgning. Derfor har den bærende ide for vores arbejde med at udarbejde et kvalitetssystem været, at alle de eksisterende evalueringsskemaer skal tænkes ind i en større sammenhæng.

Dette skal ske ved fælles brug af faserne i kvalitetscirklen (eller rettere: vores eget kvalitetsur – mere herom på s.7), som sikrer en bedre systematik – herunder mere fokuserede overvejelser om målsætninger og opfølgning på belyste ændringsbehov.

I relation til undervisningsevaluering bør man som udgangspunkt være forsigtig med at presse krav igennem. Vores antagelse er at det allerede i vidt omfang fungerer fornuftigt og at det i et udviklingsperspektiv giver bedst mening i vidt omfang at fastholde evalueringen af undervisningen decentralt som et forhold mellem den enkelte lærer og de pågældende elever. Desuden må det forventes at være det mest ømtålelige emne for fælles evaluering, hvorfor man må forvente en vis

¹ ”Kvalitetsarbejde i det almene gymnasium”, Danmarks Evalueringsinstitut, 2005, s. 7

² For mere om udviklingen i kvalitetssikringsmekanismer se Uddannelse 03/2003:

<http://udd.uvm.dk/200303/udd200303-01.htm?menuid=4515>

³ FORMATIV EVALUERING, også kaldet løbende, processuel eller virkningsevaluering, tester:

- hvad vil vi undersøge? bidrager det, vi gør, til at vi når vores mål? hvad er vores egen forestilling om, hvorfor det, vi gør, virker? kan vi begrunde den forestilling? hvilke konsekvenser har det for det videre arbejde?

SUMMATIV EVALUERING, også kaldet final, resultat-, produkt- eller målopfyldelsesevaluering, tester:

- hvilke mål har vi valgt og defineret? når vi de fastsatte mål? hvordan afgør vi, om målet er nået? svarer indsatsen til de mål, vi vil nå?

skepsis i lærerkollegiet. Og da et kvalitetssystem står og falder med at tankegangen accepteres bredt i organisationen, vil det efter vores vurdering være fornuftigst fra starten at nedprioritere undervisningsevaluering som nøgleområde.

Bekendtgørelsen rummer dog nogle krav til kvalitetsudvikling af undervisnings- og arbejdsformer som naturligvis skal tilgodeses. Og det er da også naturligt at kvalitetsudviklingskulturen på sigt udvides til at inddrage den enkelte lærers undervisningssituation. En ordning der tilgodeser en lang række af de ovenstående prioriteringer kunne være følgende:

Der indføres proceduremæssige krav til undervisningsevalueringen – eksempelvis et bestemt antal skriftlige evalueringer pr. år (gerne kombineret med udarbejdelsen af pædagogiske værktøjskasser til brug for udviklingen af undervisningsevalueringen – det kunne være eksempler på evalueringsskemaer eller teknikker). Desuden stilles der krav om at læreren sammenskriver resultaterne af evalueringen som derefter drøftes med klassen. Denne drøftelse kunne evt. munde ud i formuleringen af et eller flere fokuspunkter for den kommende undervisnings tilrettelæggelse og gennemførelse (dermed sikres at også denne evaluering gennemløber faserne 'tolkning' og 'justering' – jf. kvalitets-uret). Ledelsens ønske om at have fingeren på pulsen med hensyn til elevernes opfattelse af undervisningen kan enten dækkes ved en større skoleundersøgelse som ikke er hold-specifik eller alternativt ved at lade 2 evalueringer efter lærerens eget valg indgå som udgangspunkt for medarbejderudviklings-samtaler.⁴ I dette sidste tilfælde skal man dog, som en repræsentant for Handelsskolen i Ballerup rigtigt anfører, være opmærksom på at afsætte midler til at afhjælpe eventuelle behov – det kunne være til efteruddannelse eller supervision.

Siden starten af 90'erne har der været meget fokus på kvaliteten af uddannelsessystemet og i forlængelse heraf på arbejdet med at udvikle kvaliteten.⁵ Udviklingen af videnssamfundet stiller større krav om tilpasning til en virkelighed der udvikler sig stadig hurtigere (for eksempel ændres kravene fra videregående uddannelser og elevernes forudsætninger fra grundskolen forandres ligeledes). Dertil kommer en række ændrede styringsmekanismer (decentralisering og øget mål- og rammestyring), som har medført et øget behov for kvalitetssikring og –udvikling.

Bekendtgørelsen om kvalitetsudvikling og resultatvurdering må således ses som en forlængelse af en række nyere kvalitetssikringsmekanismer, der alle har haft til formål at skabe lokal kvalitetsudvikling: Standarder og profiler (1997) og KIG (2001). Dertil kommer for eksempel også lov om åbenhed og gennemsigtighed i uddannelserne som bl.a. pålægger skolerne at oplyse om resultater af eksamener og evalueringer. Sidstnævntes formål er dog næppe primært "lokal kvalitetsudvikling".

2.2 Formålet med at have et kvalitetssystem

Formålet med at pålægge skolerne at udarbejde et egentligt kvalitetssystem er to-delt⁶. Skolerne skal på den ene side kunne dokumentere deres praksis overfor eksterne interessenter - vel primært elever og forældre men også aftagerinstitutioner og Undervisningsministeriet. På den anden side er tankegangen at skolerne med kvalitetssystemet bliver bedre til internt at skabe en lokalt forankret udvikling.

⁴ Denne ide til medarbejderudviklingssamtaler er venligst udlånt af Handelsskolen i Ballerup.

⁵ Uddannelse 03/2003: <http://udd.uvm.dk/200303/udd200303-01.htm?menuid=4515>

⁶ "Kvalitetsarbejde i det almene gymnasium", Danmarks Evalueringsinstitut, 2005, s. 15

Vi har i vores arbejde med kvalitetssystemet haft som en grundlæggende præmis, at vi ville lave et system som vi kunne bruge til skoleudvikling og som ikke bare var en refleksmæssig udmøntning af et myndighedskrav. Som EVA skriver i sin rapport:

”Hvis ledelsens eneste svar på et spørgsmål om hvad det hele skal tjene til, er at ’det står i bekendtgørelsen’, må man forudse at opbygningen af en kvalitetskultur på skolen har lange udsigter.”

Med dette udgangspunkt har vi valgt at fokusere på udviklingsperspektivet snarere end oplysnings- og tilsynsperspektivet.

3 Kvalitetssystemer

Et kvalitetssystem omfatter ifølge EVA’s rapport ”[...] systematiske og begrundede metoder og procedurer der sikrer og udvikler kvaliteten af uddannelse og undervisning”.

Desuden skal kvalitetssystemet ifølge EVA muliggøre at kvalitetsarbejdet er:

- Systematisk
- Løbende
- Resultatvurderende
- Udviklingsskabende

Der findes en række standardiserede kvalitetssystemer til brug i den offentlige og private sektor (bl.a. ISO 9000, TQM, EFQM).⁷ Ingen af dem er imidlertid udviklet til brug i uddannelsessystemet, selvom man på erhvervsskoleområdet har forsøgt med en videreudvikling af EFQM-modellen – kaldet MARS⁸.

Krav der ligner dem der findes i bekendtgørelsen om kvalitetsudvikling og resultatvurdering blev allerede for flere år siden formuleret på erhvervsskoleområdet, hvorfor man her allerede har gjort sig en række erfaringer med kvalitetsarbejde på uddannelsesområdet.⁹

Vores erfaringsudveksling med Ballerup-konsortiet har dog vist at erhvervsskolernes tilgang til kvalitetsarbejdet er mere top-down orienteret end der er tradition for på det gymnasiale område. Den strategiske ledelsestilgang handler på det gymnasiale område om at få skabt en kultur som lærerne tager til sig og står som repræsentanter for, frem for tiltag pålagt af ledelsen. Desuden har både udvekslingen med Ballerup-konsortiet og vores interne diskussioner vist at det er meget vanskeligt at overtage et system fra en anden skole, da det skal tilpasses den enkelte skoles kultur og værdigrundlag.

Vores tilgang har, som nævnt under afsnittet om ”Formålet med at have et kvalitetssystem” på s. 4, været, at lærerne føler ejerskab til kvalitetssystemet, at det ikke bare er et ledelsesværktøj, men en bredt forankret tankegang der skaber udvikling i hele skolens organisation fra top til bund. Vi har med andre ord lagt vægt på selvorganisering, forstået på den måde at det i videst muligt omfang er de berørte selv der planlægger og gennemfører evalueringer.

⁷ ”Kvalitetsarbejde i det almene gymnasium”, Danmarks Evalueringsinstitut, 2005, s. 15

⁸ Se evt. mere her: <http://www.delod.dk/mars/>

⁹ Se bl.a. Uddannelse 03/2003: <http://udd.uvm.dk/200303/udd200303-05.htm?menuid=4515>

Vores tilgang har været at det skal være så simpelt som muligt at arbejde med kvalitetsudvikling. Så vi har taget udgangspunkt i den mest simple opstilling af faserne i et kvalitetsarbejde – nemlig kvalitetscirklen.

Her illustreres kvalitetsarbejdet som cirkulerende proces med¹⁰:

- Målformulering
- Gennemførelse af fastsatte planer udarbejdet på baggrund af de formulerede mål
- Evaluering af indsatsen
- Justering af indsatsen eller evt. målene

Helt fundamentalt drejer kvalitetsarbejdet sig om at sikre sig at man gør tingene godt nok (kvalitetssikringsbegrebet) – eller måske rettere om tingene kan være bedre (kvalitetsudviklingsbegrebet). EVA nævner følgende fem spørgsmål, som skoler med et velfungerende kvalitetssystem kan besvare:

1. Gør vi de rigtige ting?
2. Gør vi disse ting rigtigt?
3. Hvordan ved vi at vi gør tingene rigtigt?
4. Er andre uden for skolen enige med os?
5. Hvad gør vi nu?

3.1 Kvalitetskultur

Opstillingen af disse spørgsmål illustrerer hvor omfattende en proces der er tale om. Og snarere end et system er der vel tale om en tankegang eller en kultur der skal gennemsyre hele skolen som organisation. En skole der er kendetegnet ved en udbygget kvalitetskultur kan derfor – jf. de fem spørgsmål¹¹:

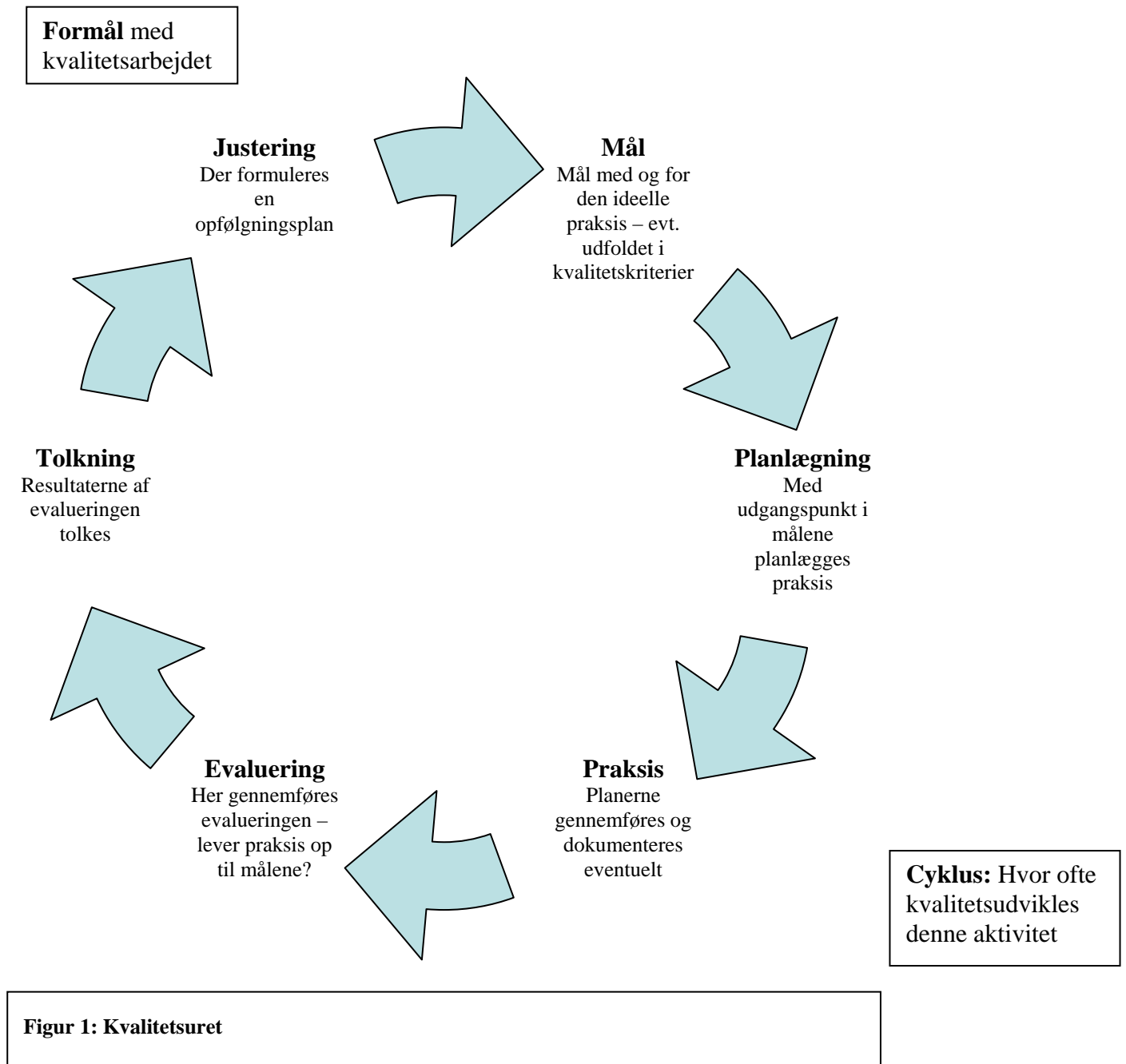
- Dokumentere egen praksis og egne resultater
- Indhente relevante opfattelser hos elever og afgangere
- Bruge dokumentationen og opfattelserne som udgangspunkt for en åben dialog om undervisningen og skolens tilrettelæggelse af uddannelsen
- Vurdere behov for ændringer af praksis
- Omsætte disse behov i handling

Et kvalitetssystem er med andre ord bare et skridt i retning af etablering af en bredt forankret kvalitetskultur.

¹⁰ ”Kvalitetsarbejde i det almene gymnasium”, Danmarks Evalueringsinstitut, 2005, s. 16

¹¹ Lettere omskrivning af EVA’s beskrivelse i ”Kvalitetsarbejde i det almene gymnasium”, Danmarks Evalueringsinstitut, 2005, s. 20

3.2 ”Kvalitets-uret”

Vi har taget udgangspunkt i EVA’s kvalitetscirkel, der er inddelt i de nævnte 4 trin. Vi fandt dog, at det var nødvendigt at tilføje nogle ekstra trin, for at skabe større klarhed over processen. Vi kunne

sagtens have tilføjet endnu flere trin, men dette ville være på bekostning af overskueligheden og almenlydigheden, da der er stor forskel på kvalitetsarbejdet afhængig af hvad der arbejdes med og med hvilket formål der udføres kvalitetsarbejde. Det er således ikke alle 6 trin, der udføres lige grundigt hver gang. Det er formålet med kvalitetsarbejdet, der er styrende herfor.

Vi har valgt at bruge emnet ”Lærernes faglige og pædagogiske ajourføring”¹² fra minimumslisten som eksempel på de enkelte punkter.

Formål (med kvalitetsarbejdet):

For hvert område som gøres til genstand for kvalitetsarbejde bør man som udgangspunkt stille sig selv det fundamentale spørgsmål: Hvorfor er kvalitetsarbejdet med netop dette område vigtigt? Man skal med andre ord gøre sig klart hvad det grundlæggende formål med kvalitetsarbejdet på dette område er.

Eksempelvis kan formålet med kvalitetsarbejdet for lærernes efteruddannelse være: ”at sikre en rationel anvendelse af efteruddannelsesmidler i en tid med store faglige og pædagogiske udfordringer (fx i forbindelse m. reformen) samt at synliggøre prioriteringerne på området.”

Når man har gjort sig sit formål klart, er det også muligt at **prioritere** de forskellige områder og beslutte hvor mange midler der er til rådighed for et givent kvalitetsarbejde og herunder i hvilket forum de forskellige diskussioner skal foregå. Der er stor forskel på udgifterne til diskussioner i PR-regi i forhold til en 4-mandsgruppe, men omvendt er udbyttet for skolen og effekten af arbejdet formentlig også større, hvis diskussionerne føres i et bredere forum, end en lille lukket gruppe.

Når man har formuleret dette overordnede formål bevæger man sig ind i den egentlige kvalitetscirkel (se figur) som naturligt tager udgangspunkt i en eksplicit målformulering.

Mål (med undervisningen/aktiviteten):

Her formuleres målet med og for den ideelle praksis på den enkelte skole. Målene vil naturligt variere fra skole til skole med hvert deres værdigrundlag og arbejdet med at ekspliciterer disse ofte intuitive kvalitetsopfattelser er en vigtig og givtig del af processen i kvalitetsarbejdet.

Ofte vil målformuleringen skulle udpindes i mere konkrete og målbare **kvalitetskriterier**.

Allerede i formuleringen af mål og kvalitetskriterier er det vigtigt at overveje evalueringsformen, fordi kriterierne netop skal være målbare.

I nogle tilfælde vil kvalitetskriterierne evt. skulle være **proceskendetegn**, da ikke alle områder er afsluttede forløb eller kun svært lader sig måle (f. eks. elevernes demokratiske forståelse). Her kan et proceskendetegn, som f.eks. afholdelse af mindst 2 politiske fællestimearrangementer være et rimeligt mål, selv om det er et mål for processen og ikke for resultatet.

Eksempel:

Der formuleres (kursusudvalg/ledelse) nogle retningslinjer for tildeling af kursusmidler – efterfølgende høring i PR.

Kvalitetskriterier:

- *gennemsigtighed i beslutningsprocessen*
- *tilfredshed med retningslinjerne*

¹² Jvf. udfoldelsen af ”Lærernes faglige og pædagogiske ajourføring” s. 20

- *tilfredshed med udbyttet af de tildelte kurser, både fra medarbejders og organisationens side*

Planlægning:

Målene for det enkelte område vil munde ud i en planlægning. Ofte først på overordnet plan, dvs. over den enkelte lærer (varierende fra den egentlige ledelse over styregrupper til teams eller faggrupper) og derefter på et mere konkret niveau. Det er vigtigt at denne planlægning tager udgangspunkt i målsætningen for det givne område.

For at planlægningen ikke blot forbliver visioner, men omsættes til handling er det vigtigt at tænke de helt konkrete tiltag med allerede nu, gerne i form af handlingsplaner. Planlægningen er altså rent konkret de tiltag der iværksættes for at nå målet.

Eksempel: hver skole har procedure for tildeling af efteruddannelsesmidler

Praksis:

Her gennemføres den konkrete aktivitet, det være sig undervisning, studievejledning, teammøder, MUS eller hvad man nu evaluerer på. Det er herunder vigtigt at der laves en **dokumentation** af aktiviteten. Udleverede papirer og produkt gemmes, konkrete afvigelser fra planerne registreres, f.eks. aflyste moduler eller computernedbrud. Dokumentationen er en del af grundlaget for den efterfølgende evaluering.

Eksempel:

Synliggørelse af praksis (dokumentation)

- *det løbende forbrug på kursuskontoen i hhv. kr. og timer*
- *hvem tildeles midler (på person og faggruppe) – over en længere periode*
- *hvilke typer af kurser tildeles (faglige/pædagogiske, varighed)*

Dette offentliggøres på skolens intranet.

Evaluering:

Her udvælges evalueringsmetoder og gennemføres evalueringer der kan belyse om praksis er i overensstemmelse med målformuleringen og evt. om dokumentationen er i overensstemmelse med planlægningen. Man skal efterfølgende kunne vurdere om den virkeliggjorte praksis lever op til intentionerne og kvalitetskriterierne i målsætningen, eller om de opstillede proceskendetegn er til stede.

Evalueringen bør som udgangspunkt laves af de lærere, der har afholdt selve aktiviteten, så evalueringen foregår på lavest muligt niveau. Herved sikres bedst muligt, at der bliver tale om egentlig kvalitetsudvikling, når de implicerede lærere skal reflektere over egen praksis på baggrund af elevrespons eller lignende. Det kan dog i nogle situationer være relevant og frugtbart at lade andre stå for evalueringen, det være andre lærere, udvalg eller ledelsen. Men herved kan kontrolaspektet af evalueringen nemt blive mere fremtrædende end udviklingsaspektet, hvilket er mindre ønskværdigt.

Eksempel:

Evalueringen udarbejdes af repræsentanter fra PR og ledelse

I et spørgeskema belyses følgende emner, både ud fra medarbejderens og organisationens synsvinkel:

- *tilfredshed med retningslinjer*

- tilfredshed med udmøntningen
- tilfredshed med udbyttet af kurserne
- generel tilfredshed med mulighederne for efteruddannelse

Tolkning:

Denne fase har vi skilt ud som et selvstændigt punkt, fordi der ligger meget vigtige overvejelser i hvem der skal behandle og tolke på de indhentede evalueringer.

Det er vigtigt at diskutere og blive enige om hvem der skal tolke resultaterne, for at modvirke følelsen af at evalueringen bare er kontrol, samt at sikre at det er de relevante instanser der tolker resultatet af evalueringen.

De diskussioner, der foregår i forbindelse med tolkningen af en evaluering kan netop være frugtbare og være med til at løfte kvaliteten af aktiviteten næste gang.

Tolkningen munder ud i nogle anbefalinger, der formidles videre, som regel skriftligt, til relevante grupper, f.eks. ledelsen, faggrupper, teams eller næste årgangs lærere. I disse tolkninger kan ligge påpegning af problemområder og gerne forslag til justeringer. Her er det selvfølgelig vigtigt at ledelsen inddrages, da ledelsen kan være med til og i mange tilfælde nødvendig for at gennemføre de foreslåede forbedringer og justeringer.

Eksempel:

Tolkningen foregår i samme regi som ovenstående

Ved tolkningen påpeges en række problemstillinger, der munder ud i anbefalinger til ændringer af mål og/eller planlægning.

Justering:

Justeringer kan indebære at man enten ændrer i sine målsætninger, hvis de har vist sig uhensigtsmæssige, eller at man justerer sin planlægning eller praksis. Justeringerne bør tage udgangspunkt i den tolkning der har fundet sted af evalueringens resultaterne, og indbefatte også en **prioritering**. Hvad skal vi gøre med det samme og hvad må udskydes indtil videre. Dette fører naturligt frem til udarbejdelsen af den **opfølgingsplan**, som bekendtgørelsen kræver.

I nogle tilfælde kan man ikke på forhånd afgøre hvem der bliver ansvarlig for justeringen, fordi det ofte er tolkningens resultater der vil være afgørende for dette. Dog er det vigtigt at der udpeges nogle ansvarlige for denne justering, da denne del af kvalitetsuret er afgørende for at sikre en udvikling. Vi har som sagt tidligere alle oplevet evalueringer, som endte i skuffen uden at blive fuldt op. Det er derfor afgørende at der udarbejdes en opfølgingsplan med konkrete mål og tidsplaner og at opfølgingsplanen gør det helt klart hvem, der er ansvarlig for at opfølgningen finder sted.

Eksempel:

På baggrund af disse problemstillinger, kommer ledelsen med et udkast til nye retningslinjer og evt. procedurer.

Cyklus:

Man skal overveje, hvor ofte ovenstående kvalitetsarbejde skal finde sted på de givne områder. Bekendtgørelsen stiller krav om at alle de opstillede områder behandles i løbet af en 3-årig cyklus, men en række områder bør evalueres hvert år, eller måske i mindre målestok hvert år ("holde fingeren på pulsen") og mere grundigt hvert 3. år. Dette er i sidste ende et prioriterings og ressourcspørgsmål.

Eksempel:

Kvalitetsarbejdet på dette område foregår hvert 3. år med undtagelse af synliggørelse af praksis, der foregår løbende.

Igangsætning af kvalitetsarbejdet.

Kvalitetsarbejdet er i princippet en uendelig proces, hvor man hele tiden justerer og forbedrer sin praksis, og efterfølgende evaluerer på de udførte ændringer, med nye justeringer til følge.

Som beskrevet ovenfor, bør kvalitetsarbejdet ideelt set starte med målformuleringen. Dette vil også være den rette måde, når en ny aktivitet skal startes op. Men mange af de ting der skal evalueres på i fremtiden har vi allerede gjort i mange år og i nogle tilfælde også allerede evalueret på. Det kan derfor her være rimeligt, at starte med at dokumentere og i et vist omfang evaluere nuværende praksis på området. Denne dokumentation og evaluering kan så danne grundlag for de diskussioner, der skal føre til en målformulering med dertil hørende kvalitetskriterier.

I det følgende gennemgås en række områder, der som minimum skal gøres til genstand for evaluering. I beskrivelsen af disse er den beskrevne praksis således ikke den praksis, der bør udledes af opstillede kvalitetskriterier, men derimod skolens nuværende praksis på området. Hvad sker der i forvejen på skolen inden for dette område. Og det er således denne eksisterende praksis, der vil danne grundlag for de første egentlige målformuleringer.

4 Minimumslisten

Følgende emner skal ifølge bekendtgørelsen indgå i skolernes 3-årige cyklus med kvalitetsarbejde. (§-henvisninger til kvalitetsbekendtgørelsen)

A. Hvordan understøtter undervisnings- og arbejdsformer:

1. overgangen fra grundskolen § 3, 1
 - introforløb
 - grundforløb
 - valg af studieretning
2. uddannelsens formål § 3, 2
3. progression i løbet af de 3 år § 3, 1
 - kompetenceplan / progressionspapir
4. sammenhængen med videregående uddannelser § 3, 3

B. Lærernes efteruddannelse § 3, 4

C. Hvordan inddrages information fra

1. elever § 3, stk. 2, 1
2. censorer § 3, stk. 2, 2
3. eksterne evalueringer § 3, stk. 2, 2
4. erfaringer med overgangen til videregående uddannelser § 3, stk. 2, 3

D. Hvordan er ledelsen organiseret § 1, stk. 4, 1

E. Andre vigtige områder

Lovpligtige - Arbejdspladsvurdering (APV)
Iflg. Arbejds miljøloven
- Undervisningsmiljøvurdering (UMV)
Iflg. Lov om elever og studerendes undervisningsmiljø
- Undervisningsevaluering (af undervisning og studieplan)
Iflg. kap. 11 i stx-bekendtgørelsen (om intern evaluering)

'Frivillige' Andre områder der ligger udenfor bekendtgørelsens minimumskrav, og som skolen mener kan gøres til genstand for kvalitetsarbejde, fx introture.

F. Nøgleområder

§ 1, stk. 2

Områder der vælges af den enkelte skole og som gøres til genstand for egentlig selvevaluering, fx grundforløb, team, AS

5 Udfoldede eksempler

5.1 Overgang fra grundskole

Formål:

At sikre at arbejds- og undervisningsformerne tager udgangspunkt i elevernes forudsætninger med henblik på maksimalt fagligt udbytte og at undgå unødigt frafald.

Mål:

At skolen har formuleret nogle velfungerende retningslinjer for den faglige og sociale introduktion som derved letter elevernes overgang fra grundskole til gymnasium.

Kvalitetskriterier:

At eleverne gradvist tilegner sig følgende:

- At blive gymnasieelev
- At tilegne sig viden
- At bearbejde viden
- At problematisere og perspektivere

Planlægning:

Læreren tilrettelægger med sin pædagogiske viden undervisningen med en passende progression.
Studieplaner, herunder plan for intro, AS, ASP og NVG
Studiebog for den enkelte elev med fokus på kompetencer og progression
Semesterplan

Praksis:

Fagligt, bl.a.	- it-intro
	- retorikkursus
	- studieteknik
	- biblioteksintro
	- rapportskrivning
	- gruppearbejde
	- AS, ASP, NG
Socialt	- første skoledag
	- tutorordning
	- hyttetur
	- andre sociale arrangementer
	- fester

Klasse-/teamlærer/studievejleder som støtte i overgangen

Evaluering:

- Proceskendetegn: Der kan udarbejdes en introhåndbog for den faglige og sociale introduktion.
- Lærere og elever kan i vidt omfang tilkendegive deres meninger i et traditionelt spørgeskema (Rysensteen har eksempel)
- Intern AS-prøve – incl. evaluering af prøveformen

- Screeninger og tests i de enkelte fag (summative evalueringer)
- Læreres formative evalueringer i de enkelte klasser.
- Studiebøger skal løbende holdes ajour og sammenlignes med studieplaner

Tolkning:

Læreres formative og summative evalueringer fastholdes som et internt anliggende for den enkelte lærer – evt. drøftes resultater af bredere interesse i faggruppen. Andre lærere skal jo starte nye grundforløb og evt. overtage eleverne i nye studieretninger

Evalueringresultater fra introforløb, AS, ASP og NVG tolkes af de involverede lærere/team og præsenteres for pædagogisk råd og ledelsen.

Justering:

- Pædagogisk råd
- de relevante udvalg, fx pædagogisk udvalg/AS/ASP/NVG/intro-udvalg
- de involverede team

Cyklus:

Hvert år, umiddelbart efter grundforløbet

Desuden kan grundforløbet oplagt gøres til et nøgleområde, og underlægges et mere omfattende kvalitetsarbejde, med fokus på flere aspekter end de her nævnte.

5.2 Uddannelsens formål

Formål:

At sikre, at de kompetencer, der ikke er dækket af andre tiltag (faglige læreplaner, progressionsplaner, mm.) udvikles.

(Det faglige og studieforberevende aspekt er altså ikke inddraget her, da det er dækket af andre emner).

Mål:

At fremme en skolekultur, der bl.a. i kraft af undervisnings- og arbejdsformer udvikler:

elevernes personlige myndighed, herunder demokratisk forståelse og adfærd i et lokalt, regionalt og globalt perspektiv. Eleverne skal lære at forholde sig reflekterende og ansvarligt til deres omverden: medmennesker, natur og samfund, og til deres egen udvikling.

Målet går ud over bekendtgørelsens krav, da den 'kun' stiller krav i forbindelse med undervisnings- og arbejdsformer.

Kvalitetskriterier:

- At eleverne udviser evne og vilje til at deltage i demokratiske beslutningsprocesser.
- Et synligt og aktivt elevråd, der deltager i de styrende udvalg på skolen.
- Elevindflydelse på undervisningsplanlægning og den enkelte time.
- Elevindflydelse på studie- og ordensregler og medansvar for overholdelse af disse.
- Rum til debat i og uden for undervisningen.
- Et velfungerende socialt liv på skolen, kontakt på tværs af klasser, sammenhold, tolerance.
- Velfungerende studieture/udveksling, hvor eleverne udviser respekt i forhold til andre kulturer og medmennesker: klassekammerater, lokale, mv.
- At eleverne forholder sig ansvarligt i forhold til naturens ressourcer (papir, lys, sortering af affald, mm.)

Planlægning:

- Elevrådets planlægning af deres arbejde.
- Lærernes/teamets planlægning af procesevaluering.
- Fællesudvalgets planlægning af fællestimer og sociale arrangementer på tværs af klasser.
- Læreres og elevers planlægning af studieture.
- PU og læreres planlægning af internationalt samarbejde.
- Fællesudvalgets planlægning af tiltag for at øge elevernes miljøbevidsthed.

Praksis:

Synliggørelse af praksis (dokumentation):

- Elevrådets arbejde (hvor mange styrende udvalg har elevrepræsentanter, fx UVM-udvalg?) (UVM = Undervisningsmiljøvurdering).
- Høring.
- Evaluering af undervisningen (procesevaluering).

- Afholdelse af fællestimer og sociale arrangementer (dokumentation fx: hvilke fællestimer og sociale arrangementer er der blevet afholdt i det forløbne år?).
- Studieture.
- Kontakt til skoler i udlandet (hvilke samarbejdsskoler har vi? Hvilke comenius-projekter er vi med i?).

Evaluering:

Fx fokusinterviews med de elever og lærere, der deltager i styrende udvalg, for at undersøge hvorvidt de mener, det giver eleverne reel indflydelse.

Spørgeskema til eleverne for at undersøge:

- Om eleverne har været interesseret i at påvirke beslutninger på skolen, om elevrådet har varetaget deres ønsker, hvordan de vurderer elevrådets resultater og hvordan informationen fra klassens elevrådsrepræsentanter har været.
- Om eleverne har haft procesevaluering to gange årligt i alle fag og om de føler det har givet dem indflydelse på undervisningsplanlægningen og den enkelte time.
- Om fællestimerne har bidraget til at sætte vigtige tanker og diskussioner i gang.
- Hvad eleverne mener om det sociale liv på skolen (også på tværs af klasser), sammenholdet, tolerancen.
- Om eleverne har haft indflydelse på indhold og planlægning af studieturen og hvad de har fået ud af turen socialt og kulturelt; om de har deltaget i udveksling og hvad de har fået ud af det socialt og kulturelt.
- Om eleverne har haft indflydelse på studie- og ordensregler og om de føler sig medansvarlige for overholdelse af disse.
- Om eleverne forholder sig ansvarligt i forhold til naturens ressourcer (fx husker at slukke lyset, når de forlader et lokale, tænker over papirforbrug, sørger for at smide affald i den rigtige container, osv.).

Tolkning:

Fællesudvalg

Justering:

Fællesudvalg
 Pædagogisk Udvalg
 Elevråd
 Pædagogisk råd
 Lærere/team

Cyklus:

Kvalitetsarbejdet på dette område bør ske hvert 3. år.

5.3 Progression

Formål: at sikre at de benyttede undervisnings- og arbejdsformer er de mest velegnede til at understøtte elevernes progression i kompetencer.

Mål: At etablere en progression i udviklingen af elevernes kompetencer, således at de uddannes fra at være grundskole-elever til at blive studerende.

Planlægning:

AS-planlægning

Planlægning af grundforløb og studieretninger

Teamenes og lærernes planlægning i fht. ovenstående

Kompetence-planer for skolen som kvalitetskriterier (= fælles retningslinier for hele skolen for, hvilke kompetencer eleverne skal have hvornår i løbet af de 3 år; planerne er overordnede og styrer planlægningen generelt.)

Praksis:

Den almindelige og ualmindelige undervisning, inkl tværfaglighed, AS, ASF, NVG osv.
Dokumentation i form af studieplaner på hjemmesiden.

Evaluerings:

Evaluerings af elevernes kompetencer

- prøver, screening, karakterer, eksamen, hjemmeopgaver etc.
- proces-evaluering
 - o SUS-samtaler
 - o Elev'samtaler' m. faglæreren

Evaluerings af opfattelsen af kompetence-progressionen

- elevernes opfattelse
 - o spørgeskemaer
 - o 'samtaler'
- teamets og lærernes opfattelse
 - o fokus-interview med styregrupper/udvalg og team/lærere
 - o spørgeskema

Tolkning og Justering:

- Faglæreren
- Faggrupper
- Teamet
- Styregrupper/udvalg

Det er ikke nødvendigvis samme person/gruppe der både tolker og justerer på et evaluerings-element, men dog stadig nogle af ovenstående.

Cyklus:

Hvert år, men progressionsplanen fx hvert 3. år.

5.4 Arbejds- og undervisningsformernes sammenhæng med videregående uddannelser

Formål:

At sikre at undervisnings- og arbejdsformerne er målrettet mod de videregående uddannelser (jf. gymnasiets studieforberedende formål) for derved at lette overgangen. Kan eventuelt medvirke til at minimere frafaldet på de videregående uddannelser og derved mindske elevernes risiko for at ende i den uddannelsesmæssige restgruppe.

Mål:

At lærerne har kendskab til de videregående uddannelsers krav og forventninger til de studerende, og at lærernes undervisning understøtter disse.

Kvalitetskriterier:

- x procent af eleverne er påbegyndt en videregående uddannelse efter to år
- eleverne mener at være studieegnedede i forhold til den pågældende uddannelse
- en dialog med de videregående uddannelser, herunder at;
- lærerne på den pågældende uddannelse mener at eleverne er studieegnedede

Planlægning:

Skolen tager kontakt til de videregående uddannelser med henblik på at etablere samarbejde omkring erfaring- og vidensdeling.

Praksis:

Pt. peger uddannelsen hen mod de videregående uddannelser (jfr. bekendtgørelsen); dog foregår der intet konkret systemiseret kvalitetsarbejde på dette område. Fremover kan praksis bestå i at opbygge og fastholde kontakt til tidligere elever og de relevante instanser på de videregående uddannelser (herunder lærerne).

Evaluerings:

A. Tidligere elever

Der følges op på tidligere elevers valg af studie og studiestart.

Der nedsættes endvidere en fokusgruppe bestående af tidligere elever som studerer på videregående udd. – 1. eller 2. års studerende vil være at foretrække

- de håndplukkes inden dimission på baggrund af deres forventninger til fremtidig uddannelse
- ud fra skolens værdigrundlag og alsidighedskriterier mht:
 - køn
 - fakulteter
 - karaktergennemsnit
 - uddannelses typer (KVU, MVU, LVU)
- fokusgruppen kan bruges på forskellige måder:
 - spørgeskemaer af mere kvantitativ art
 - fællesmøder med eksempelvis PU/PR

B. Lærere på de videregående uddannelser

Som supplement kan der på længere sigt dannes konsortier af gymnasier (evt. på regionsplan) som holder møder med repræsentanter fra forskellige uddannelser (KVU, MVU, LVU)

Tolkning:

Foregår i PU-regi.

Justering:

PU retter henvendelse til de relevante organer (f.eks. faggruppe, AS-koordinerende udvalg, ledelsen) med henblik på opstilling af nye mål og konkrete tiltag.

Cyklus for kvalitetsarbejdet:

Kvalitetsarbejdet på dette område foregår hvert 3. år.

Mødet mellem gymnasiet og undervisere på de videregående uddannelser kan foregå i en cyklus, således at hvert af gymnasiets tre hovedområder deltager i dialogen hvert 3. år. Der er således møde hvert år.

5.5 Lærernes faglige og pædagogiske ajourføring

Formål:

Sikre en rationel anvendelse af efteruddannelsesmidler i en tid med store faglige og pædagogiske udfordringer (reform).
Synliggørelse af prioriteringer

Mål:

Der formuleres (kursusudvalg/ledelse) nogle retningslinjer for tildeling af kursusmidler – efterfølgende høring i PR.

Kvalitetskriterier:

- gennemsigtighed i beslutningsprocessen
- tilfredshed med retningslinjerne
- tilfredshed med udbyttet af de tildelte kurser, både fra medarbejders og organisationens side

Planlægning: hver skole har procedure for tildeling af efteruddannelsesmidler.

Praksis:

Synliggørelse af praksis (dokumentation)

- det løbende forbrug på kursuskontoen i hhv. kr. og timer
- hvem tildeles midler (på person og faggruppe) – over en længere periode
- hvilke typer af kurser tildeles (faglige/pædagogiske, varighed)

Dette offentliggøres på skolens intranet.

Evaluerings (udarbejdes af repræsentanter fra PR og ledelse):

I et spørgeskema belyses følgende emner, både ud fra medarbejderens og organisationens synsvinkel:

- tilfredshed med retningslinjer
- tilfredshed med udmøntningen
- tilfredshed med udbyttet af kurserne
- generel tilfredshed med mulighederne for efteruddannelse

Tolkning (foregår i samme regi som ovenstående):

Ved tolkningen påpeges en række problemstillinger, der munder ud i anbefalinger til ændringer af mål og/eller planlægning.

Justerings:

På baggrund af disse problemstillinger, kommer ledelsen med et udkast til nye retningslinjer og evt. procedurer.

Cyklus for kvalitetsarbejdet:

Kvalitetsarbejdet på dette område foregår hvert 3. år med undtagelse af synliggørelse af praksis, der foregår løbende.

6 Afslutning

Denne rapport er som nævnt resultatet af vores konsortiesamarbejde. Vi har her taget hul på overvejelserne i forbindelse med det forestående evaluerings- og kvalitetsarbejde, men der venter stadig et stort arbejde ude på den enkelte skole. Dels tager det længere tid end vi har haft til rådighed at skabe et afrundet system (systemet bliver nok aldrig 'færdigt' da det løbende skal justeres), dels er der som tidligere nævnt store forskelle på skolernes praksis, så hver skole er nødt til selv at færdiggøre og konkretisere dette udspil til et kvalitetssystem.

Vores udspil skal altså ikke tages som en færdig pakke man bare skal åbne og dermed have et fungerende kvalitetssystem, men vores håb er at vores overvejelser kan hjælpe andre til at udvikle et system der (med tiden) bliver en naturlig og udbytterig del af skolekulturen.